

Almanac de Interlingua

Numero 33 –Augusto 2012

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Le resurrection de Keynes

Ben que graduato in mathematica, John Maynard Keynes (1883-1946) esseva sceptic de que modellos mathematic poteva previder scenarios futur e orientar decisiones economic. Le relationes economic es de natura principalmente human e depende, dunque, de multiple factores psychologic. Assi mesmo, le economistas, bancas e governamentos se appoiava plus e plus sur lor mathematicas, e iste superconfidentia in previsiones pote esser un del causas del currente crise mundial.

John Maynard Keynes popularisava le notion macroeconomic de que le governamentos debe intervenir a fin de relevar le disoccupation del travaliatores e le consequente malesser social. Le politicas defense in su opera maxime *General Theory*, publicate in 1936, faceva successo per tres decennios post le Secunde Guerra Mundial, periodo a vices referite como “le era de Keynes”. In 1965, un articulo del revista *Time* includeva le libro de Keynes in un trinitate economic formate ancora per *The Wealth of Nations* de Adam Smith e *Das Kapital* de Karl Marx. On laudava tunc le occupation quasi plen e le raritate del crises economic.

Con le stagnation economic, le crise del petroleo e le criticas de economistas influente, le pais ric migrava al si-nominate “Consenso de Washington” in le 1970s, reducente le participation del stato sur le economia in favor del iniciativa private. Passava a prevaler le monetarismo de Milton Friedman, secundo le qual le economia functiona melior sin regulation, sufficiente al governamentos controlar le inflation. De facto, le inflation se ha controlate, ma in cambio le disoccupation ha crescite progressivamente.

Basicamente, le pensamento antikeynesian advoca que le intromission statal es irrelevante e mesmo contraproductive pro le crescentia economic e le benesser del citatanos. Assi, experientias bensuscesse como le *New Deal* se deberea plus tosto a conditiones moral e geopolitic que a un evolution theoric. Le proprie Keynes admitteva

que le conditionamento psychologic inspirate per le oratoria de Franklin Delano Roosevelt jocava un rolo importante in le recuperation statounitese post le Grande Depression.

Post le crise financiari asiatic, al fin del 1990s, le efficientia del mercato libere ha comenciate a questionar se. Con le recente crises statounitese e europee, volve a adoptar se mesuras keynesian como controlar le capital viagiante inter le pais, evitar alte deficits o superavits del balancio commercial e provider stimulos fiscal a certe activitates economic fundamental. Le criticos adverte, totevia, que un retrocession massive al keynesianismo, con alte investimenti statal pro occupar le travaliatores e mover le economia, poterea causar inflation e impovrir ancora plus le personas, ultra stimular le corruption e le patronage politic. Le facto es que iste aspectos negative ja se verifica con o sin auxilio del politicas de stato, restante assi un impasse ideologic inter le austeritate e le investimento.

Dato	1951-1973	1981-2008
Crescentia mundial medie	4,8%	3,2%
Inflation mundial medie	3,9%	3,2%
Disoccupation medie in le Statos Unite	4,8%	6,1%
Disoccupation medie in Francia	1,2%	9,5%
Disoccupation medie in Germania	3,1%	7,5%
Disoccupation medie in Grande Britannia	1,6%	7,4%
Crises economic	38	139
Inequalitate social	decescente	crescente

In 2009, le historiator economic Lord Skidelsky publicava le libro *Keynes: The Return of the Master*, in que ille compara datos del Fundo Monetari International pro le periodos 1951-1973 e 1981-2008. Le era de Keynes monstra performance superior al Consenso de Washington pro tote le datos excepto le inflation, in que il ha equalitate technic.

Altere proposition per Keynes que ha essite reconsiderate es le adoption de un pecunia mundial neutral. Al initio del 1940s, ille e E.F. Schumacher conceptualisava le *bancor*, un moneta supranational con last in un paniero de commodities fundamental. Le Regno Unite cogitava mesmo introducir lo como unitate de computo in su negotios international, ma le idea confrontava le plano statounitese de converter le dollar in pecunia de referentia mundial, confirmate in le Conferentia de Bretton Woods in 1944. Assi mesmo, le Fundo Monetari International creava le SDR (*Special Drawing Rights*), hodie calculate secundo le valor de quatro monetas importante: dollar, euro, libra e yen. In su discurso *Reforma del systema monetari international*, le diretor del Banca Popular de China proponeva in 2009 le adoption del SDR como referentia in substitution al dollar, ja que qualcunque pais emittente un pecunia referential non succedera conciliar su politicas monetarista domestic con le demanda international per pecunia de reserva. Un analyse identic esseva publicate per le proprie FMI le anno sequente.

Le idea original de Keynes e Schumacher stipulava ancora un imposto sur le disequilibrios commercial, a fin de compensar le facto de que alcun pais exporta multo plus que importa o *vice versa*. De certe forma, le concretisation del Union Europee, del euro e de tote le altere politicas de integration in curso in Europa es ja un passo verso le ideal keynesian.

Como se fabrica pecunia?

Contrario al credentia popular, le creation de pecunia non sole implicar le impression de billetes ni le cuneage de monetas. In le economias moderne, solmente un parve parte del provision monetari se compone de pecunia physic. Per exemplo, al fin de 2010 circulava in le Statos Unite 8853 milliardos de dollars, del quales solo 915 milliardos existeva de facto.

Le augmentation del provision de pecunia in date region monetari occorre in duo stagios. Primo, le banca central injecta pecunia in le economia liberante prestos o comprante benes – le secunde option es plus effective quando le taxa de interesses ja es proxime a zero. A iste procedura on nomina un politica monetari expansionista. Su scopo es generalmente punctual e de curte termino: controlar le taxa de cambio, lo de interesses o le indice de inflation, per exemplo. Le pecunia create per le banca central nunquam va directo al manos del citatanos, ma plus tosto al bancas commercial, ubi se initia le secunde stagio. Le transferentia se face per creditos electronic al conto que cata banca commercial mantene in le banca central.

Al reciper le pecunia fresc, cata banca tracta de multiplicar lo per un systema nominate reservas fractionate. Un exemplo: un banca recipe \$100 e immediatamente los presta a un cliente; assi, le economia recipe insimul \$200, le medietate del quales es un abstraction que va disparer le die quando le cliente solvera su presto. Totevia, como le majoritate del personas es in debita constante, il ha sempre un grande quantitate de *broad money*, le summa del pecunias physic e abstracte. Le cliente tunc dispendera su \$100 e illos terminara depositate in altere banca, que novemente lo multiplicara per medio de un nove presto a un altere cliente. Dunque, un mesme deposito initial pote multiplicar se geometricamente.

In paisas ubi le regulation governamental es rigide, le bancas debe obedir a certe limites, assi que lor capacitate de liquidation se mantene stabile – al minus in theoria. Usque al 1960s, le principal paisas europeas exigeva reservas de securitate de circa 20%; in le 1990s, iste proportion habeva descense a circa 10%. Hodie, le bancas del Eurozona debe reservar solmente 1%. Illo vole dicer que, si tote le clientes de un certe banca desirara levar lor depositos simultaneamente, iste banca solo potera honorar 1% de illos – il es dicer que 99% del clientes restara sin lor pecunia.

\$\$\$ - Le reservas fractionate obligatori in diferente partes del mundo - \$\$\$

Australia, Canada e Svedia	0%
Eurozona	1%
Suissa e Sudafrica	2,5%
Russia	4%
Chile	4,5%
Taiwan	7%
Turchia	8%
Statos Unite	0%, 3% o 10%, secundo le rentabilitate
Costa Rica	15%
Hong Kong	18%
Brasil	20%
China	20,5%
Libano	30%

On debe memorar que le pecunia proviste per le banca central ha origine in le impostos pagate per le citanos. Assi, quando tu prende un preste in un banca, tu recipe tu proprie pecunia: le governmento te lo haveva subtracte antea e ora te lo retorna sub le condition que tu paga interesses de mercato plus tarifas bancari plus nove impostos operational plus le inflation causate per le multiplication del pecunia circulante.

Un altere aspecto importante de iste modello economic es que le banca commercial sovente usa le pecunia recepte non pro auxiliar le economia local, ma pro lucrar plus in negocios lontan. Un caso hodierno passa in le Eurozona: le Banca Central Europee ha proviste creditos a fin que le economia interne se recupera, ma le bancas commercial los ha investite in economias emergente a fin de obtener melior lucros, annullante le bon intention original e ancora causante effectos collateral nocive sur le commercio international.

Le Nederland sudamerican

Usque al annos 1960, on se refereva a Uruguay como “le Suissa sudamerican”, in allusion al prosperitate economic con origine in le sector bancari. Le supernomine cadeva in disuso a mesura que le pais impovriva, ben que liberalitate del leges financiari sia ancora un de su marcas: le casinos es permisse, le bancas attrahe grande fortunas de origine ni sempre licite e le zonas franc de frontiera anima le turistas estranier.

Ora le parlamento uruguayan analisa un projecto autorisante le commercio de cigarretas de marijuana. Secundo illo, solmente le citanos national poterea acquirir le droga, a un maximo de 30 grammas al mense, e le governmento haberea monopolio sur su vendita. On argumenta que le legalisation es un forma de combatter le organisationes criminal e mesmo de evitar que le personas se vitia in drogas plus nocive, un vice que se reducerea le contacto inter usuarios e narcotrafficientes. Le impostos recolte con le vendita de marijuana se destinarea a mantener clinicas de tractamento pro narcomanos.

Como mercato, Uruguay es poco expressive. Solmente 5 per cento de su 3,3 milliones de habitantes consume marijuana, lo que non es crimine in le pais. Le criticos del lege pensa que le citanos poterea comprar cigarettas e revender los al estranieros, lo que facerea del pais un destination touristic pro usuarios.

Nederland ha adoptate un legislation comparabile durante le ultime decennios, autorisante le vendita e consumo de marijuana in cafes licentiate per le governmento. Le conversion del drogas e del prostitution in attraction touristic ha auxiliare a revitalisar Amsterdam, un urbe decadente in le 1960s, ma in cuje stratas vivide le gente se amusa hodie – multe vices como simple observatores – con plus libertate moral que in qualcunque parte del mundo.

Nove modalitates de colpos

Colpo legislative, assi se poterea nominar le fulminante processo de impeachment contra le presidente paraguayano Fernando Lugo, qui vinceva le electiones in 2008 e rumpeva con 61 annos de dominio del Partido Colorado.

Le principal controversia de su governmento esseva le situation del *brasiguayos*, agricultores de origine brasilian qui acquireva terras legalmente in Paraguay durante le dictatura de Alfredo Stroessner (1954-1989). Hodie illes totalisa 500 mille personas e representa un parte substantial del production agricultural paraguayano, exportate principalmente a Brasil. Totevia, post le democratization del pais, lor directo legal a iste

terras ha essite contestate. Le promissa electoral de Lugo de realizar un reforma agrari ha anque essite un menacia a lor possessiones.

Le ultime 15 junio, le senator colorado Blas Riquelme obteneva un ordine judiciari pro evacuar un proprietate in le departamento Canindeyú sub allegation que iste terras pertineva a ille e haveva essite occupate illegalmente durante le dictatura. Le disoccupation finiva con 6 policieros e 11 agricultores morte, restante acclarar si le violentia comenciava per le occupantes o per agentes infiltrate con le finalitate de aggravar le incidente. Le 19, le Instituto Agrari Paraguayan attestava que Blas Riquelme detene nulle documento probante su possession. Le 21, le Camara de Deputatos attribueva a Lugo le responsabilitate per le mortes e votava pro su deposition. Al die sequente, le Senado confirmava le decision e appunctava le vicepresidente Federico Franco pro substituer le.

Un documento con data de 2009 del ambassada statunitense publicate per le sitio Wikileaks debate le intencion del ex-general colorado Lino Oviedo e del ex-presidente Nicanor Duarte de organiser le impeachment de Fernando Lugo. Considerate un colpo de stato, su deposition non esseva acceptate per le altere pais de America Latin. Paraguay es temporarimente suspense del blocos economic Mercosud e Unasud e ha rupte relaciones diplomatic con plure pais. Il ha tamben denuncias de que le prensa ha essite controlate. Le Commission Interamerican de Derectos Human ha declarate que non accepta le situation.

Le duo figuras que on vide supra circulava in Facebook le septimana sequente al substitution del presidente paraguayano Fernando Lugo per su vicepresidente Federico Franco.

Colpo tamben se poterea nominar le manovra del Mercosud al suspender Paraguay usque al veniente elecciones presidential, programmate pro 2013, e assi liberar se del sol pais que se opponeva al inclusion de Venezuela al bloco economic sudamerican. Brasil, Argentina e Uruguay ja haveva autorisate le ingresso, ma in Paraguay le Partido Colorado es majoritate in le Senado e considera que le governmento de Hugo Chávez non ha "compromisso con le democratia", assi que le votation se ha postposite indefinidamente. Sin que Paraguay poteva opinar, Venezuela ganiava finalmente su loco inter le membros plen ab le 31 julio.

In Brasil, un editorial telejornalistic per TV Globo considerava iste manovra un "malitia" del presidente Dilma Rousseff. In Paraguay, le prensa faceva resurger le expression "Triplice Alliantia", un allusion al guerra sanguinari contra le ambitiones expansionista del *mariscal* Francisco Solano López que terminava con le morte de plus que le medietate del population e perditas territorial pro le naciones vicin. Inter le populo paraguayano, le Guerra del Brasil (dicte Guerra del Paraguay in altere pais) es ancora hodie usate como justification pro le subdeveloppamento chronic del pais, ben que illo finiva in 1870.

Precios plus basse, lucros plus alte

In le Statos Unite, le costo de production medie de un libro impresse es 4 dollars, durante que su precio final al consumidores es 26 dollars. Pro le libros digital, le costo es 0,50 dollar e le precio es 9 dollars. A un latere, le lectores celebra un reduction de 65% in le precios que illes debe pagar. Al altere, le editores celebra ancora plus, post que lor lucros de 6,5 vices sur le costo de production se ha altiate ora a 18 vices, il es dicer 1700%. Al fin de 2011, Kindle Store offereva 800 mille titulos e Google Ebookstores disponeva 3 milliones.

Plus advantageous mesmo continua essente le mercato de libros usate, que pote comprar se in São Paulo a partir de 2 reales (=US\$ 1) e in Paris a partir de 20 centesimos de euro (=US\$ 0,30).

Datos

On calcula que il existe actualmente 1½ milliardo de bicyclettas in le mundo. Un in cata tres de illos es in China.

Quando le retes social eclodeva ante alcun annos, algunos diceva que le e-posta habeva su dies contate. Non obstante, mesmo dividente attentiones con altere technologies, le e-posta corresponde ancora a 44 per cento del communicationes personal. Le principal uso de iste ferramento es le contactos con amicos e familiares. Le habito de excambiar messages per e-posta es plus diffuse inter le personas vetere que juvene.

Conversationses e-postal

In complemento al dubitas e opiniones exposite in le Almanac numero 32, Patricio Negrete inviava le sequente message le 3 julio:

Re le demonstrativos que nos habeva discutite, tu explication es excellente. Le dictionario de Breinstrup e Notarstefano dice litteralmente: “**isto** *pron.* Indica un persona o cosa vicin al persona qui parla, non ille. Exemplos: Iste casa es grande, ma ille casa es parve. Isto es un can. Seniores, isto es mi frate.” Non deberea on dicer *Iste es mi frate?*

Si nos es in casa e subitemente audi que alicuno colpa le porta e nos non sape qui poterea esser, forsan nos pote demandar in anglese *Who is it?* (in espaniol *¿Quién es?*). Como se rende isto in Interlingua? Le persona qui colpa dice: *It's me* (*Soy yo*), *Anna*. Io desirarea ascoltar o leger le opinion de Ingvar Stenström. Ille pare esser un bon autoritate, date su etate.

Io respondeva assi :

Io pensa como tu, que on deberea dicer *Iste es mi patre e celle es mi matre*, le formas *isto* e *illo* debente usar se pro reimplaciar objectos inanimate o phrases: *Isto es un tabula; Illo es un absurdo, lo que tu ha justo dicte*. Anque, non me place usar *ille* como demonstrativo, perque sona stranie dicer p.ex. *Ille es mi matre*; melior evitar confusiones usante sempre *celle* como demonstrativo e *ille* como pronomine personal. In le plural, io dicerea *Istes es mi patre e mi matre*, o plus bensonante ancora *Ecce mi patre e mi matre* o *Ci es mi patre e mi matre*. Pro demandar qui colpa al porta, io dicerea *Qui es?* o *Qui es la?* o *Qui colpa?* Le pronomine impersonal *il* non es obligatori in Interlingua, dunque iste constructiones non contraria le regulas de grammatica. Le resposta pote esser tanto *Il es Anna* como simplemente *Es Anna*.